

ЛУЈ ДЕ БЕРНИЈЕР

МАНДОЛИНА
КАПЕТАНА
КОРЕЛИЈА

Превела с енїлескої
Љиљана Марковић

III издање

ПАЛТА

БЕОГРАД
2016

Библиотека „САВРЕМЕНА ПРОЗА” 22

Луј де Бернијер

МАНДОЛИНА КАПЕТАНА
КОРЕЛИЈА

Наслов оригинала:
Louis de Bernières, *Captain Corelli's Mandolin*
©Louis de Bernieres, 1994.
© за српски језик Плато, 2016.

Уредник
Наташа Анђелковић

Мојој мајци и мом оцу који су се, на различитим местима и различитим средствима, борили против фашиста и нациста, изгубили многе блиских пријатеља и никад нису добили никакву хвалу за то.

ВОЈНИК

Низ поље студено, неизушћено,
момци заједно газе, високи и витки,
иако смеју се, мўком је све запечаћено,
никаквог звука, ма како били бритки.

О љубавима својим узалудним зборе,
но, ваздух порозан је и крије шта говоре.
Јуноше злаћане беху, ал' сад их ране море,
наместо златних сёде на челу носе ловоре.

Па ипак, док дозивају се, срца су им иста:
„Шта учинише са животима које смо им дали?
Да л' им је младост, брате, као наша чиста?
Пркосе ли смрти зато што смо пали?”

Низ поље студено, незнано,
младићи се упитно згледају.
Једни друге запиткују, полетно и одано,
о свету ког су лишени у свом мирном рају.

Хамберт Вулф (1885-1940)

Песму „Војник”, Хамберта Вулфа, препевала Весна Милинчић

1 ДР ЈАНИС ЗАПОЧИЊЕ ПИСАЊЕ СВОЈЕ ИСТОРИЈЕ И НЕРВИРА СЕ

Др Јанис је био задовољан протеклим даном, јер му ниједан пацијент није умро, нити се којем болест погоршала. Помогао је једној крави да се с лакоћом отели, просекао је један апсцес, извадио кутњак, дао дозу „салварсана” извесној дами лаког морала, једног пацијента је клистирао, што је било непријатно али необично корисно и произвео је једно право чудо, мада је морао да се послужи триком, строго у медицинске сврхе.

Задовољно се смејуљио, јер је био сигуран да се већ пронео глас о чуду и да је оно већ проглашено достојним самог светог Герасимоса. Дошао је, на позив, у кућу старца Стаматиса којег је болело ухо, и нашао се како завирује у ушни отвор пун влаге, лишајева и нечег налик сталагмитима као Дрогаратијева пећина. Са мало вате умочене у алкохол и омотане око једног краја дугачког палидрвца, почео је да чисти лишајеве. Знао је да је старац Стаматис од детињства глув на то ухо и да га је оно стално болело, али ипак се изненадио када је дубоко у шупљини обраслој длакама врхом палидрвца ишчачкао нешто тврдо и чврсто углављено; тачније, нешто што није имало своје физиолошко или анатомско оправдање да се ту налази. Повео је старца до прозора, раскрилио жалузине и права експлозија подневне врућине и светлости одмах је заблеснула собу, као да је неки врло ревностан и прекомерно сјајан анђео грешком изабрао ово место да се прикаже. Жена старог Стаматиса почела је да негодује; дозволити да толико светла уђе у кућу у то доба дана, за њу је значило не бринути о свом домаћинству. Била је уверена да то подиже прашину; јасно је видела како се честице прашине дижу са пода.

Др Јанис је накривио старчеву главу и завирио у ухо. Дугачким палидрвцем разгрнуо је оштре, седе длаке пуне перути. Уну-

тра се налазило нешто округло. Загребао је по површини, да уклони тврди, тамни слој ушне масти, и угледао грашак. Нема сумње да је то био грашак; бледозелен, смежуран, није могло бити никакве сумње у то да је у питању грашак. „Јеси ли нешто гурао у ухо?“, запитао је.

„Само прст“, одговорио је Стаматис.

„А од када си глув на ово ухо?“

„Откад памтим.“

Др Јанису се у машти појави апсурдна слика. Стаматис као беба, са истим чворноватим лицем, исто тако погрбљен, са истом шумом длака у ушима, пентра се на кухињски сто и посеже за зрном сувог грашка из дрвене чиније. Ставио га је у уста, и када је открио да је сувише тврд, гура га у ухо. Доктор се насмеја себи у браду. „Ти мора да си био врло немирно дете“.

„Био је прави ђаво.“

„Ућути жено, ниси ме ни знала у то време.“

„Знам из приче твоје мајке, Бог да јој душу прости“, одговорила је старица, напућивши уста и прекрстивши руке, „и из прича твојих сестара“.

Др Јанис је размотрио проблем. Несумњиво је у питању тврд и стари грашак који се тако заглавио, да га је тешко подухватити. „Имате ли удицу, да буде као за пецање барбуна отприлике, са дугим вратом? И један мањи чекић?“

Муж и жена се погледаше, помисливши исто, да је доктор вероватно скренуо с ума. „А шта ће то за моју увобољу?“, упитао је Стаматис подозриво.

„Ти имаш егзорбитантни аудиторни импедимент“, одговори доктор, свестан да је мало тајанствености увек потребно у лечењу, као и да вађење грашка из увета није нешто што ће допринети његовом лекарском угледу. „Уклонићу то удицом и малим чекићем; нема другог начина када је у питању *un embarras de petit pois*. Изговорио је француске речи са афектираним париским нагласком, мада је та иронија била разумљива само њему.

Удица и чекић уредно су донети и доктор је пажљиво исправио куку на поду поплочаном каменом. Затим је позвао старца и наложио му да положи главу на оквир прозора, под светло. Стаматис је спустио главу, колутајући очима, а старица је рукама

покрила очи и вирила кроз прсте. „Пожури, докторе”, узвикнуо је Стаматис, „на овом прозору је врело као у паклу”.

Доктор је пажљиво спустио исправљену удицу у чупави ушни отвор и подигао чекић и тада га је зауставило промукло крештање налик гаврановом. Збуњена и препаднута, старица је ломила прсте и залелекала: „О, о, о, закуцаћеш му удицу у мозак. Христе милостиви, сви свеци и Богородице, заштитите нас”.

Њен крик је натерао доктора да застане; удица вероватно неће пробити грашак, сувише је тврд, тако да ће се забити још дубље у шупљину, размишљао је. Чак би и бубна опна могла да му пукне. Доктор се усправи и поче замишљено кажипрстом да увија свој бели брк. „Мењамо план”, рече. „Закључио сам да би било боље да се ухо напуни водом, како би суперерогативна оклузија омекшала. Кирја, сипајте му у ухо топлу воду и нека је држи док се ја вечерас не вратим. Не дозволите пацијенту да се помера, нека лежи на страни са водом у уху. Јесте ли разумели?”

Др Јанис се вратио у шест сати и удицом упецао омекшали грашак, без помоћи чекића, малог или било ког другог. Извео је то спретно и показао га мужу и жени да га осмотре. Покривен тврдим слојем тамне ушне масти, ужежен и смрдљив, није им изгледао ни налик некој махунарки. „Врло је папиломатозно, зар не?” упитао је доктор.

Старица је климнула главом као да је сасвим разумела, мада није, али израз чуђења засија у њеним очима. Стаматис се почео плјескати по глави и узвикну: „Хладно ми је у увету. Боже, што је гласно. Мислим, све је гласно. И мој глас је прегласан.”

„Више ниси глув, излечио сам те”, саопштио му је др Јанис. „Операција је, сматрам, сасвим успела”.

„Имао сам операцију”, рече Стаматис задовољан собом. „Ја сам једина оперисана особа коју познајем. И сад могу да чујем. То је чудо, право правцато чудо. Чини ми се као да ми је глава празна, као да је шупља, имам утисак да ми је глава пуна хладне и бистре изворске воде.”

„Добро, па је л’ празна ил’ пуна?”, упита старица. „Реци нешто разумно, кад је доктор био тако добар да те излечи.” Она узе Јанисову руку у своје и пољуби је, а доктор се убрзо потом нашао на путу кући са по једном дебелом кокицом под обема мишкама и глатким, тамним плавим патлићаном у сваком џепу сакоа, док

је прастари грашак замотао у марамицу да га похрани у свом приватном музеју медицине.

Тога дана је лепо зарадио; зарадио је још и два позамашна, добра рака, врч сарделе, саксију босиљка и једну понуду за сексуални однос (да се оствари када је њему згодно). Одлучио је да ту понуду не прихвати, без обзира на то колико је „салварсан” ефикасан лек. Остало му је још цело вече да пише своју историју Кефалоније, ако се Пелагија сетила да купи уље за лампе.

„Нова историја Кефалоније” настајала је уз много мука; чинило му се да је немогуће писати је без личних осећања и предрасуда. Објективност му се чинила сасвим недостижна, а на лоше почетке потрошио је више папира него што се на овом острву нормално потроши за годину дана. Глас који се јављао у његовом приповедању био је упорно његов лични; никада историјски. Недостајале су му узвишеност и непристрасност. Није био олимписки.

Сео је и написао: „Кефалонија је фабрика за стварање деце за извоз. Има више Кефалоњана у иностранству и на мору него што их је код куће. Нема домаће индустрије која би породице одржала на окупу, нема довољно обрадиве земље, ни рибе у океану нема колико треба. Наши људи одлазе у иностранство и враћају се овамо само да умру, тако смо ми острво деце, уседелица, свештеника и старих људи. Једина добра страна тога јесте то што само лепе жене налазе себи мужеве међу преосталим мушкарцима, па смо ми, захваљујући природној селекцији, добили најлепше жене у целој Грчкој, а можда и на читавом Медитерану. Незгодно је једино то што ми имамо лепе жене пуне духа, удате за најгротескније и најнеприкладније мужеве који нису ни за шта, а имамо и нешто тужних и ружних жена које нико неће, и које су рођене да буду удовице, иако мужа никад нису ни имале.”

Доктор је напунио лулу и прочитао написано. Слушао је како Пелагија звекца у дворишту, припрема се да скува ракове. Прочитао је шта је написао о лепим женама и сетио се своје жене, која је била љупка као што јој је и кћер постала, али је умрла од туберкулозе, упркос свему што је учинио да јој помогне. „Ово острво изневерава своје људе самим својим постојањем”, написао је, а онда згужвао и тај лист папира и бацио га у угао собе. Никад

неће написати нешто да ваља; зашто не пише као прави историчар? Зашто се не може писати без страсти? Без беса? Без осећања изневерености и потлачености? Дохватио је лист већ повијених углова, који је прво написао. Била је то насловна страна: „Нова историја Кефалоније”. Он прецрта прву реч и замени је речју „Лична”. Сада више не мора да брине и изоставља придеве који имају набој огорчености због старих, историјских неправди, сада може да буде неограничено једак према Римљанима, Норманима, Венецијанцима, Турцима, Британцима, чак и према самим острвљанима.

Написао је: „Готово заборављено острво Кефалонија издиже се несрећним случајем и неопрезно из Јонског мора; то је острво тако богато старином да и стене на њему дишу носталгијом, а црвена земља лежи омамљена не само сунцем већ и неиздрживом тежином сећања. Одисејеви бродови грађени су од кефалонских борова, чували су га кефалонски гиганти, а могло се посумњати да ни његова палата није била на Итаки, већ на Кефалонији.

Али чак и пре него што је тај довитљиви краљ луталица придобио наклоност Атене и због Посејдонове неумољиве срџбе био присиљен на лутања, мезолитски и неолитски људи ту су клесали ножеве од опсидијана и ловили рибу мрежом. Ту су се доселили микенски Хелени, и за собом оставили крхотине амфора и своје гробове у облику прса, као и потомство које ће се, дуго после Одисеја, борити уз Атину, трпети тиранију Спарте, а потом победити чак и мегаломана Филипа Македонског, оца Александра, познатог под именом „Велики”, и још неразумнијег мегаломана.

Острво је било препуно богова. На врху планине Енос налазило се једно Зевсово светилиште а друго, њему посвећено, на малом острву Тиосу. Деметра је слављена зато што је острво претворила у житницу Јоније, а слављен је и Посејдон, бог који ју је силовао, пошто се преобразио у пастува, а она је после родила црног коња и некакву мистериозну кћер чије се име заборавило када су хришћани потиснули елеусинске мистерије. Овде је поштован Аполон, који је убио Питона, чувар пупка земље, леп, млад, mudar, непристрасан, јак, хиперболично двополан и једини бог којем су пчеле начиниле храм од воска и перја. Овде је слављен и Дионис, бог вина, задовољства, цивилизације и вегета-

ције, који је са Афродитом имао малог дечака прикаченог за највећи пенис на свету, какав ниједном смртнику ни богу није запао. Артемида је такође овде имала своје вернике, та девица са много дојки која је била ловац, богиња са тако радикално феминистичким убеђењима да је Актеона казнила тако што је пустила да га растргну пси, само зато што ју је случајно видео нагу, а свог миљеника Ориона отерала је у смрт уједом шкорпије, јер ју је ненамерно дотакао. Била је тако загрижени поборник правила понашања и преког кажњавања да су читаве династије могле бити збрисане са лица земље само због једне неумесне речи или кашњења у приношењу жртве од једва пет минута. Било је и храмова посвећених Атени, такође вечној девици (мада треба бити веома опрезан и не поредити је са Артемидом) која је ослепила Тиресију зато што ју је видео нагу, а била је изванредно надарена за све занате неопходне у привреди и домаћинству, и важила је за заштитницу бикова, коња и маслина.

У избору богова, острвљани су показали много непоколебљивог здравог разума, а у томе и лежи тајна њиховог опстанка кроз векове; било је јасно да се краљ богова мора славити, јасно је било да људи, упућени на море, морају умилостивити бога мора, јасно да трговци вином треба да одају почаст Дионису (још најчешће име на острву), јасно да се Деметра мора славити да би острво остало самодовољно, јасно да Атену треба поштовати да би им даровала мудрости и вештине потребне у свакодневном животу, а осим тога, њој је запало и да надзире небројене ратне опасности. Не треба се чудити ни зашто је Артемида имала свој култ, јер је у питању била искључиво политика самозаштите; она је непрестано додијавала, и најбоље је било држати се подаље од њених пакости.

Зашто је Аполон изабран да буде кефалонски култ, истовремено најмање и највише чуди. Та ствар је најмање објашњива онима који никада нису били на острву, а онима који острво познају чини се сасвим неизбежном, јер Аполон је бог који се везује за снагу светлости. Странци који ступе на ово тло, прва два дана обневиде од заслепљености.

Светлост је на острву таква да се чини као да нема ваздуха или стратосфере кроз које пролази. Потпуно је девичанска, производи надмоћну јасноћу фокуса, има херојску снагу и сјај. Боје показује у њиховом првобитном препотопском стању, као да су

изишле право из маште Бога док је још био врло млад и веровао у свеопшту доброту. Тамнозелена боја борова недокучива је и сеновито дубока, океан посматран са врха литице платонски дочарава идеју азурне, тиркизне, смарагдне, хлорофилне и лазулне боје. Око у козе живи је полудраги камен, нешто између јантара и арилида, а зриковци су флуоросцентно зелени као најмлађи изданци траве у првобитном Едену. Када се очи једном привикну на савршено весталску чистоту ове светлости, светлост било ког другог места чини се јадном и нечистом у поређењу са њом; другачија светлост само је помагало виду, разочарање, срамота. Чак и кроз морску воду око Кефалоније боље се види него кроз ваздух на другим местима; овде се из барке, када се човек загледа далеко у морско дно, јасно виде мрке раже које, из неког разлога, увек прате малени иверци.”

Учени доктор се завалио у столицу и почео да чита ово што је управо написао. Чинило му се да је заиста веома поетично. Прочитао је поново и уживао у неким реченицама. На маргини је записао: „Запамти: сви Кефалоњани су песници. Где бих то могао да поменем?”

Изашао је у двориште и олакшао се над лејом нане. Урином је ђубрио биљке по строгом следу, а сутра ће на ред доћи оригано. Вратио се унутра, у прави час да ухвати Пелагијину козицу како са очигледним задовољством жваће његов рукопис. Он отргну папир животињи из уста и истера је напоље. Коза изјури кроз врата и замекета гневно, склонивши се иза широког дебела маслине.

„Пелагија”, повика доктор прекорно, „твој проклети преживар појео је све што сам вечерас написао. Колико пута треба да ти кажем да је не пушташ унутра? Ако поново направи неки инцидент, завршиће на ражњу. То је моја последња реч. Тешко је држати се теме и без те животиње која саботира све што ја урадим.”

Пелагија погледа у оца и насмеши се: „Јешћемо око десет сати.”

„Јеси ли чула што сам рекао? Рекао сам нема више коза у кући, јеси ли разумела?”

Она прекину сецкање паприке, уклони са лица немирни прамен који се одвојио од остатка косе и одговори: „Теби је драга колико и мени”.

„Прво, мени није драг тај преживар, и друго, ти се нећеш исправљати са мном. У моје време кћери се нису исправљале са оцем. То нећу дозволити.”

Пелагија стави руку на уста и направи кисело лице. „Папас”, рече, „још је твоје време. Још ниси мртав, ако се не варам? У сваком случају, ти си драг кози.”

Др Јанис одустаде, разоружан и побеђен. Нема већег проклетства него када кћи потегне женско лукавство против рођеног оца и још га притом подсети на своју мајку. Он се врати за сто и узев нов лист папира. Запамтио је да је у последњем покушају некако успео да одлута са теме богова на тему рибе. Са књижевне тачке гледано, вероватно је добро што је рукопис поједен. Он записа: „Само дрско острво, као што је Кефалонија, може бити тако непажљиво да се смести на раселини и изложи сталној опасности од катаклизмичких земљотреса. Само острво тако апатично као што је ово дозволиће себи да буде преплављено хордама несмотрених и наметљивих коза.”

2 ДУЧЕ

Дођи овамо. Да, ти. Дођи. Реци ми сад; с које стране ми је профил бољи, леве или десне? Збиља мислиш тако? Нисам сигуран. Мислим да доња усна боље изгледа са друге стране. Слажеш се, а? Претпостављам, ти се саглашаваш са свим што ја кажем? А, слажеш се. Како се онда ја могу ослонити на твој суд? Шта ако ја кажем да је Француска направљена од бакелита, је л’ то тачно? Хоћеш ли да се сложиш са мном? Шта ти то значи да господине, не господине, не знам господине; какви су то одговори? Јеси ли ти кретен или шта си? Иди и донеси ми огледала да их наместим и видим сам.

Да, врло је важно, а и сасвим природно да људи у мени виде апотеозу италијанског идеала. Не могу ме ухватити да ме сниме у доњем рубљу. Нећеш ме видети више ни у оделу са краватом.

Неће више на мене гледати као да сам неки предузетник, обичан бирократа и, у сваком случају, ова униформа ми пристаје. Ја сам отеловљење Италије, вероватно много више него и сам Краљ. Ово је Италија, жустра и ратоборна, где све ради као сат. Италија тврда као челик. Једна од Великих сила, сада кад сам је ја начинио таквом.

Аа, ево огледала. Стави их тамо. Не, тамо, идиоте. Да, тамо. Сад друго стави онде. За име Бога, треба ли све да урадим сам? Шта је с тобом човече? Хм, више ми се свиђа леви профил. Нагни огледало мало доле. Још, још. Стани, тако. Тако. Изванредно. Морам се побринути да ме људи увек гледају одоздо. Ја се морам увек налазити изнад њих. Пошаљите неког да обиђе град и нађе најбоље балконе. Забележи то. Забележи, такође, док нисам заборадио, ово. По наређењу Дучеа, предузеће се максимално пошумљавање свих планина у Италији. Питаш зашто? Па то је очигледно, зар не? Што је више дрвећа више је снега, свак то зна. Италија треба да буде хладнија, тако да људи које подиже буду жилавији, способнији и издржљивији. Тужна је истина, али је истина свеједно, да наши млади нису такви војници какви су њихови очеви били. Треба да им буде хладније, као што је Немцима. Лед у души, то је нама потребно. Кунем се да је земља постала топлија од Великог рата. Од тога су људи лењи, неспособнији. Не погодује им да господаре. Живот се претвара у сијесту. Не зову ме узалуд Диктатор који не спава, нећеш ме ухватити на спавању цело послеподне. Запиши. Ово ће бити нов слоган за нас: „*Libero e Moschetto – Fascisto Perfetto*”. Хоћу да људи схвате да фашизам није само социјална и политичка револуција, већ и културна. Сваки фашиста мора имати књигу у свом ранцу, разумеш? Нећемо бити филистри. Хоћу да фашистичке читаонице буду и у најмањим местима и нећу да у њих упадају проклети *squadristi* и пале их, је л’ то јасно?

А шта сам оно чуо да је одред алпина марширао кроз Верону, певајући „*Vogliamo la pace e non vogliamo la guerra*”? Хоћу да се то испита. Нећу дозволити да елитне трупе марширају околу певајући пацифистичко-дефетистичке песме кад још нисмо сасвим ни ушли у рат. Кад споменух алпине, шта су се то њихови момци потукли са оним из фашистичких легија? Шта још треба да урадим да би војска најзад прихватила милицију? Како би ово зву-

чало као нови слоган: „Рат је за мушкарца оно што је материнство за жену”? Врло добро, мислим да се слажеш. Сјајан слоган, мужеван, много бољи него „Црква, Кухиња и Деца”, у сваком погледу. Позови Клару и реци јој да ћу доћи вечерас, ако будем могао да избегнем жену. Како би ово било као још један слоган: „Са срчаном опрезношћу”? Јеси ли сигуран? Ја се не сећам да је Бени то употребио у свом говору. Мора да је било пре много година. Можда и није тако добро.

Забележи ово. Хоћу да нашим људима у Африци буде апсолутно јасно да се пракса такозваног мадамизма мора прекинути. Ја збиља не могу да подржавам идеју да Италијани заснивају брак са домородачким женама и угрожавају чистоту крви. Не, није ме брига за домаће проститутке. *Sciarmute* су незаменљиве за одржавање морала наших људи тамо. Ја само не дозвољавам љубавне односе. Шта ти то значи Рим је био асимилатор? Ја то знам и знам да ми обнављамо империју, али ово су друга времена. Ово су фашистичка времена.

А када говорим о тамнопутима, јеси ли видео онај памфлет „*Partito e Imperio*”? Допада ми се оно место где се каже: „Укратко, морамо покушати да италијанском народу усадимо империјалистички и расистички менталитет”. А да, Јевреји. Мислим да је предочено сасвим јасно да се јеврејски Италијани морају одлучити да ли су прво Италијани или Јевреји. Ствари тако стоје. Није ми промакло да су Јевреји у свету антифашисти. Нисам ја глуп. Ја савршено добро знам да су ционисти у служби британске спољне политике. Што се мене тиче, ми морамо спровести те квоте за Јевреје у јавним службама, нећу толерисати никакву диспропорцију и не занима ме ако то значи да ће неки градови остати без градоначелника. Морамо држати корак са нашим немачким друговима. Да, знам да се то Папи не свиђа, али он би много изгубио кад би се у томе прсио. Он зна да ја могу опозвати Латерански пакт. Ја имам трозубац забоден у његову задњицу и он зна да га ја могу уврнути. Ја сам се одрекао атеистичког материјализма ради мира са Црквом и више нећу попуштати.

Запиши; хоћу замрзавање плата да би се инфлација одржала под контролом. Повећај породичне дотације за педесет одсто. Не, не мислим да ће ово друго поништити ефекте првог. Је л’ ти мислиш да се ја не разумем у економију? Колико пута морам да

ти објашњавам, ти тупоглавче, да је фашистичка привреда имуна на цикличне поремећаје капитализма? Како се усуђујеш да ми противречиш и тврдиш да је супротно тачно? Зашто мислиш да се ми приближавамо аутархији свих ових година? Ми имамо неке почетничке проблеме и то је све, ти *zuccone*, ти *sciocco*, *balordo*. Пошаљи Фариначију телеграм и реци да жалим што је изгубио руку, али шта друго да очекујеш ако идеш у риболов са ручним гранатама? Реци штампи да се то догодило због нечег херојског. Имаћемо чланак о томе у *Il Regime Fascista* у понедељак. Нешто у смислу „шеф партије повређен у јуначкој акцији против Етиопљана”. А то ме је подсетило, како стоји са експериментима са отровним гасом? Оним против тамнопутих герилаца? Надам се да *rifiuto* лагано умиру, само то. Максимум агоније. *Pour encourager les autres*. Хоћемо ли да освојимо Француску? Шта кажеш на „Фашизам превазилази класне супротности”? Је ли Ђано стигао? Добијам извештаје из целе земље да сасвим преваладава антиратно расположење. Не могу то да разумем. Индустријалци, буржоазија, радничка класа, чак и армија, за име Бога. Да, знам да чека делегација уметника и интелектуалаца. Шта? Хоће да ми доделе одличје? Одмах их уведи.

Добро вече, господо. Морам рећи да је велико задовољство да ово примам од неких од наших, ах, највећих умова. Носићу то са поносом. Како напредује ваш нови роман? О, опростите, заборавио сам. Ви сте, наравно, вајар. Лапсус. Моју нову статуу? Изванредно. Милану су потребни нови споменици, зар не? Дозволите да вас подсетим, иако сам сигуран да вас није неопходно подсећати, да је фашизам суштински и у основи естетски концепт и да је функција вас као стваралаца лепих ствари да са највећом ефикасношћу представите сублимну лепоту и неминовну реалност фашистичког идеала. Никад не заборавите: ако су оружане снаге муда фашизма, а ја сам мозак, ви сте његова машта. Ви имате велику одговорност. А сада, извините ме господо, државни послови, знате како је. Имам пријем код Његовог Величанства Краља. Да, свакако, пренећу му ваше поруке најдубље оданости. Он не би ништа мање ни очекивао. До виђења.

Отарасио сам их се. Зар ово није лепо? Могао бих га дати Клару. То ће је забавити. А, Ђано долази? Било је већ време. Сигурно је траћио време на голфу. Проклето глупа игра, по мом

мишљењу. Могао бих да разумем да неко покушава да лови зечеве, или пресретне неку јаребицу. Не можеш појести *hole-in-one*, зар не? Не можеш ишчупати утробу добром пату.

А, Галеацо, драго ми је да те видим. Хајде уђи. *Bene, bene*. Како је моја драга кћи? Како је изванредна ствар држати владу у оквиру породице, тако рећи. Тако је добро имати неког у кога се може имати поверење. Играо си голф? То сам и мислио. Изванредна игра, тако фасцинирајућа, прави изазов, колико интелектуална толико и физичка, схватам. Волео бих кад бих и ја имао времена за то. Човек се осети потпуно изгубљен кад разговор крене о *meshie-niblicks*, *cleecks* и *mid-irons*. Потпуна елеусинијска мистерија. Рекох „елеусинијска”. О, нема везе. Какво дивно одело. Тако добар крој. И какве отмене ципеле. Зову се „џорџ”? Питам се зашто. Нису ваљда енглеске? Мени дај честите војничке чизме, Галеацо; ја се са тобом не могу такмичити у елеганцији, ја то први признајем. Ја сам човек са земље, и то је најбоље бити ако је земља италијанска, слажеш се?

Види сад, треба да решимо ово са Грчком једном за свагда. Мислим да се слажеш да нам је, после свег што смо досад постигли, потребан нов замајац. Размисли о томе, Галеацо; када сам ја био новинар, Италија није имала империју да се о њој говори. Сада кад сам ја Дуче, ми је имамо. То је велика и трајна тековина, у томе нема сумње. Веће су заслуге за симфонију него за квартет. Али можемо ли се зауставити на Африци и неколико острва за које нико никад није чуо? Можемо ли дремати на ловорикама када су свуда око нас поделе у партији и кад изгледа као да немамо окосницу политике? Треба нам динамит у стражњицу нације, зар не? Потребан нам је велики уједињавајући подухват. Нама је потребан непријатељ, а потребно је и да одржимо империјални замах. Због тога се враћам на Грке.

Гледао сам документе. Прво, ми морамо једну историјску мрљу да избришемо, један стари рачун да намиримо. Мислим на инцидент у ком је погинуо Телини 1923, што си сигурно схватио. Успут, мој драги грофе, све ми је јасније да ти водиш од мене независну спољну политику и да се због тога нас двојица често нађемо у ситуацији када истовремено вучемо у супротном правцу. Не, немој да протестујеш, ово спомињем само као несретну чињеницу. Наш амбасадор у Атини је врло збуњен, а можда је у

нашем интересу да он то остане. Не желим да Граци наговештава нешто Метаксасу, и нама одговара да они остану пријатељи. Никаква штета није направљена; узели смо Албанију и ја сам писао Метаксасу да бих отклонио све сумње и да бих му препоручио како да поступа са краљем Зогуом и све је у најбољем реду. Да, знам да су Британци ступили у контакт са Метаксасом и поручили му да ће помоћи у одбрани Грчке ако неко покуша да је освоји. Да, знам да Хитлер жели Грчку у Осовини, али погледајмо како ствари стоје, шта ми дугујемо Хитлеру? Он потреса целу Европу, чини се да нема граница његовој грамзивости и неодговорности и, поврх свега, он узима румунска нафтна поља, а нама не дозвољава ниједно парче тог колача. Каква дрскост. Шта он мисли, ко је он? Бојим се Галеацо да ми морамо своје потезе заснивати на прорачуну како ће коцка пасти, а ја морам да кажем да је јасно да Хитлер добија све шестице. Или ћемо му се придружити и делити плен, или ризикујемо да нас нападне из Аустрије, чим тако нешто том малом човеку буде одговарало. Питање је хоћемо ли уграбити прилику и избећи опасност. А такође је у питању проширење империје. Морамо наставити да подстичемо ослободилачки покрет на Косову и иредентизам у Цамурији. Ми узимамо Југославију и Грчку. Замисли, Галеацо, да се од целог медитеранског приобаља поново створи ново Римско царство. Имамо Либију, и сад је у питању само спајање коцкица. То морамо да урадимо, а да не кажемо Хитлеру; ја знам да су Грци од њега тражили јемство. Замисли какав ће то утисак оставити на Фирера када види како освајамо Грчку за неколико дана. Натераћу га да више размишља, то је сигурно. Замисли себе на челу фашистичке легије како на тенку улазиш у Атину. Замисли нашу заставу како се вијори на Партенону.

Сећаш ли се Гуцонијевог плана? Осамнаест дивизија и годину дана припреме? А ја сам тад рекао „Грчка није на нашем путу и од ње не желимо ништа” и рекао сам Гуцонију „Раг са Грчком се отказује. Грчка је гола кост и није вредна живота иједног сардинијског гренадира”? Па, околности су се измениле Галеацо. То сам рекао зато што сам желео Југославију. Али зашто не узети обе? Ко каже да нам је потребна година припрема? Неки глупи стари генерал са својим старомодним уверењима, ето ко. Ми то можемо урадити за недељу дана са једном кохортом легионара.

У свету нема војника који су тако одлучни и храбри као што су то наши.

А Британци нас провоцирају. Не говорим о Де Векијевим бунцањима. То ме је подсетило. Де Веки ти је рекао да су Британци напали подморницу код Левкаса, још две код Занта и да су отворили базу на Милосу. Ја имам извештај капетана Мориса да се ништа од тога није догодило. Мораш да запамтиш да је Де Веки лудак и мегаломан, а једног дана, кад се сетим то да урадим, ја ћу га обесити за његове огромне брке и откинућу му тестисе, без анестетика. Хвала Богу да је у Егеју а не овде, иначе бих био у говњима до грла. Тај човек је од Егеја направио тамницу.

Али Британци су потопили *Koleoni* и Грци су флагрантно дозволили британским бродовима упловљавање у луку. Како то мислиш грешком смо бомбардовали грчки теретни брод и разарач? Случајно? Не мари, касније ће бити мање бродова за потапање. Граци каже да у Грчкој уопште нема британских база, али ми ћемо то занемарити, је л' тако? Не шкоди ако се каже да има. Важно је да се Метаксас усере. Надам се да се могу поуздати у твоје извештаје да су грчки генерали уз нас; ако је то истина, како су онда ухапсили Платиса? И где је отишао сав новац са којим је требало подмитити званичнике? У питању су милиони, драгоцени милиони који су могли бити потрошени на пушке. И јеси ли сигуран да становништво у Епиру заиста жели да буде албанско? Откуд знаш? А, схватам, обавештајна служба. Одлучио сам, осим тога, да не питам Бугаре хоће ли и они да нападну у исто време. Наравно да би тако било за нас лакше, али и овако ће то бити лака победа, а ако би Бугари узели свој коридор до мора, само би пресекли наше линије снабдевања и комуникације, зар не? Ми у сваком случају не желимо да они уживају у слави која је заправо наша.

Сада, хтео бих да изазовеш неки напад на нас. Нашој кампањи је потребан легитимитет због међународне ситуације. Не, нисам забринут због Американаца; Америка нема војни значај. Али запамти, напашћемо кад ми хоћемо; не желим да се појави било какав колосални *casus belli* пре но што смо ми спремни. *Avanti piano, quasi indietro*. Мислим да треба да одаберемо једног албанског патриоту кога ћемо убити, а онда ћемо за убиство окривити Грке и мислим да треба да потопимо грчки ратни брод на такав

начин да буде очигледно да смо то ми учинили, али ипак не толико очигледно да не бисмо могли да оптужимо Британце. У питању је проницљиво изведено застрашивање којим ће се слабити грчка воља.

Успут, Галеацо, одлучио сам да баш пред инвазију спроведем демобилизацију у Армији. Како то мислиш, то звучи уврнуто? Треба натерати Грке да смање опрезност, одржавањем привида нормализације. Размисли о томе Галеацо; помисли какав би то лукав потез био. Грци одахну са олакшањем, а ми их одмах потом сравнимо маљем.

Разговарао сам са Генералштабом, мој драги грофе, и затражио сам да се начине планови за инвазију Корзике и јонских острва и за нову кампању на Тунис. Сигуран сам да то можемо извести. Они се стално жале на недостатак транспорта, па сам ја зато наредио да пешадија маршира педесет километара дневно. Постоји један мали проблем са авијацијом. Сва је у Белгији, па претпостављам да ћу тиме морати да се позабавим ових дана. Подсећај ме на то. Морам о томе разговарати са Приколом; не могу дозволити да командант авијације буде једини који не зна шта се догађа. Постоје границе чак и за војне тајне. Шеф Генералштаба ми се супротставља, Галеацо. Бадољо стално гледа у мене као да сам луд. Једног дана ће погледати Немези у лице и открити да има моје лице. Ја то не дозвољавам. Мислим да треба да узмемо и Крит и да га не дамо Британцима.

Јакомони ми је јавио телеграфом да можемо очекивати општу издају у грчким редовима, да Грци мрзе Метаксаса и краља, да су врло потиштени и да размишљају о напуштању Цамурије. Бог је уз нас изгледа. Нешто мора да се учини у вези с тим што смо Његово величанство и ја обојица Први маршал краљевства; човек стварно не може опстати усред таквих неправилности. Праска ме је известио телеграфом да му нису потребна појачања за инвазију, па откуд онда сви говоре да су баш они неопходни и како не можемо ништа да урадимо без њих? То је кукавичлук, ето шта је. Ниједан стручњак није тако залуђен као што је војни, према мом искуству. Изгледа да морам ја уместо њих да радим њихов посао. Мени се шаљу само жалбе како је несташница свега. Зашто су сва средства за ванредне ситуације нестала? Хоћу да се то испита.